



Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. I. Sacra illius apud recentiores martyrologos memoria: cultus certus ad
hunc diem: locus, in quo ejusdem reliquiæ servantur: compendium Vitæ
ex Mabillonio et lectionibus propriis; variæ de illius ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

DE S. ENIMIA VIRGINE,

FORTE REGIA ET ABBATISSA,

IN DIOECESI MIMATENSI IN OCCITANIA.

C. S.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

§ I. Sacra illius apud recentiores martyrologos memoria: cultus certus ad hunc diem: locus, in quo ejusdem reliquiae servantur: compendium Vitae ex Mabillonio et lectionibus propriis; variae de illius parentibus opiniones.

B
FORTES. EC. VI,
VII, VEL VIII.
Hanc Sanctam, in recentioribus Martyrologiis celebratam,

Castellanus in Martyrologio suo *Universali ad hunc diem 6 Octobris inter Gallia Sanctos hanc Virginem, cultu, quam gestis ceterisque ad eam spectantibus notiozem, paucis his verbis, sed Gallicis, prudenter recensuit: In Mimatensi Gabalorum dioecesi S. Enimia (Gallice Enimie) virgo, cujus reliquiae in sui nominis ecclesia priorali ad fluvium Tarnem conservantur. In margine addit, eandem a Samson Gallice vocari sainte Eremie; in Additionibus vero ac Correctionibus ad hunc diem observat, eandem in pago Rutenensi, ac pene in universa Alvernia sainte Eremie, aut Ermie pronuntiar; Monte-Pessulano Enimie, Mimate Eremie. Castellanus secutus est auctor Martyrologii Parisiensis, anno 1727 vulgati, in quo paucis pariter legitur: Apud Gabalitanos, sanctae Enimiae virginis. De nomine consentiunt et alii, infra laudandi, praeterquam quod apud aliquos Enymia pro Enimia scribatur.*

alii Emmiam vocant; Ferrarius geminavit, unam Parisiis,

C 2 At Molanus in suo Martyrologio Usuardino eandem Latine Emmiam dicit, regiumque ipsius Merovingicum genus adscripsit: In Galliis, inquit, sanctae Emmiae virginis, filiae Clodovei regis, eximiae castitatis Philippus Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non sunt, ex ea nominum diversitate, ac forte ex gemino, qui ipsi adscribitur, patre ex una duas fecit, quarum unam Parisiis, alteram in territorio Gabalitano hoc eodem die annuntiavit. Nam primo sic ait: Parisiis sanctae Emmiae virginis, Clodovei regis filiae. Tum, unde haec acceperit, notavit his verbis: Ex Molano in Additionibus; licet in aliquibus codicibus desit. De ea in Natalibus Sanctorum Belgii. Molanus (ut vidimus) S. Emmiam in Galliis quidem annuntiavit, non tamen Parisiis. Ejusdem geminam Natalium Sanctorum Belgii editionem praemanibus habeo, alteram Lovaniensem anni 1595, Duacenam alteram anni 1616; in neutra S. Emmiae mentionem reperi. Redeo ad Ferrarium.

alteram apud Gabalos annuntians;

C 3 In ejusdem diei laterculo denuo inquit: In territorio Gavalitano, sanctae Enymiae virginis; hancque acceptam observat ex Martyrologio Usuardi (auctum intellige) et ex monumentis caenobii ab ea exstructi, et ex ea nominati, in qui-

bus apparet, eam fuisse Dagoberti regis sororem, filiam Clotharii, non Clodovei, ut apud Usuardum (auctum) legitur. Extat oppidum in territorio Mimatensi cum caenobio virginum, ex ejus nomine dictum. Nescio, quodnam hic Usuardi Martyrologium laudet; nam nec in genuino illius, nec in ullo ex ejusdem auctariis, cum Mss., tum editis, quae Sollerius noster in sua Usuardini Martyrologii editione recensuit, Enymia vel Enimia legitur. Cetera postmodum examinabimus: interea hic observasse suffecerit, S. Emmiam, quam Molanus habet, diversam non esse a S. Enimia, de qua nunc agimus, quamque Ferrarius ob dictas rationes in duas perperam distraxit.

4 Andreas Saussayus eandem Sanctam Enymiam appellans, hoc ipso die geminum illius elogium dedit. Primum in ipso Martyrologio Gallicano ita se habet: In territorio Mimatensi, Sanctae Enymiae virginis, monasterii virginum sui nominis, ubi quiescit, fundatrice; quae Clotharii Magni filia, sororque Dagoberti regis, mundum et pompas ejus aspernata, spinosum Christi diadema coronae gemmatae praeposuit, carnemque crucifigens mori sibi, ut Christo viveret, voluit. Quibus piis studiis intenta ad caeleste regnum transivit, quod terreni principatus contemptu emeruerat. Alterum, quod dixi, elogium in ejusdem Martyrologii Supplemento, ad hunc diem, contextum hoc modo est.

Saussayus eandem Enymiam appellans, gemino

5 In agro Gabalitano gloriosa migratio sanctae Enymiae, virginis regiae, quae dum ad terrenas nuptias urgeretur, impetrata a Domino lepra ob virginitatis custodiam, ab angelo monita Burleum fontem adiit, ubi sanata est. At, cum iterum impeteretur virginalis ejus constantia, usque tertio simili tabe percussa, annuente Dagoberto, fratre rege, duplici monasterio ad montes Tarni fluvio imminentes, quo per fugerat, aedificato, a B. Isero episcopo virginum abbatissa solemnni ritu consecrata est; ac virtutibus pollens, angelorum, quibus semper est amica virginitas, frequenti honorata obsequio, morte in conspectu Domini pretiosa caelestis regni gaudia comparavit. Haec Saussayus, quae in sacrum Gynaecium transtulit Arturus a Monasterio, quaeque quanti valeant, inferius examina-

ad hunc eundem diem elogio exornat.

6 Utut

Colitur hæc
hoc die in
diocesis
Mimatensi
et Albiensi.

A 6 *Ut ista sint, hæc sancta Virgo Officio annuo ritus duplicis in ecclesia Mimatensi die 6 Octobris colitur, quod præ manibus habeo inter ejusdem cathedralis ecclesiæ Propria, auctoritate reverendissimi Caroli de Rousseau, Mimatensis episcopi, anno 1619 Lugduni typis excusa. Sumitur illud ex Communi Virginum, non martyrum, cum oratione Exaudi nos, Deus, Lectio- nibus secundi Nocturni propriis; tertii vero ex Homilia in Evangelium: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro etc., ex Comuni nec virginum nec martyrum. Simili Officio eam in diocesi quoque Albiensi coli, colligo ex Mabillonio tom. I Annaliu Benedictinorum ad annum Christi 636, num. 44, ubi dicitur annuo cultu in pago Gabalitano, seu Mimatensi, et Albiensi honorata pridie Nonas Octobris.*

atque in prio-
ratu sui no-
minis, ubi
ejus corpus
quiescit.

B 7 *Peculiarem haud dubie venerationem habet in oppidulo diocesis Mimatensis ad fontem Burlam ac prope Tarnem fluvium Sainte Enimie ab illa dicto, ubi ejusdem corpus servatur in ecclesia priorali, quæ olim fundatum ab illa virginum monasterium fuisse creditur, sed sub medium sæculum x jam fere destructum, Dalmatio, Calme- liacensis monasterii Benedictini Ordinis abbat, traditum fuit, ab eoque restauratum atque in vi- rorum prioratum conversum; quo prioratus titulo ex eo tempore eidem Calmeiacensi abbatiæ subje- ctum hæcenus permanet, ut suo loco videbimus. Interea hinc corrige Ferrarium supra num. 5 prioratum illum cœnobium virginum, quale forte ante medium sæculum decimum fuit, suo tempore vocitantem. Jacuisse vero jam dicto sæculo x in ejus ecclesia corpus S. Enimie, extra dubium est ex Stephani, Mimatensis episcopi, charta inferius recitanda, per quam is locus Calmeiacensi abbatiæ donatus fuit; ut proinde antiquus æque atque hodiernus hujus sanctæ Virginis cultus in controversiam nequeat notari. Utinam de ejus- dem gestis tantumdem dici posset!*

Vita illius dis-
plicuit Ma-
billonio, pla-
cuit Contio:

C 8 *Arturus à Monasterio in Gynæceo sacro ad hunc diem, S. Enimie, quam Emmiam appellat, Vitam existere scribit in Bibliotheca regia Parisiis. Nec hæc, nec ulla alia ad manus nostras peruenit; at ut eam minus desideremus, facit Mabillonius, qui eandem verisimillime viderat, dum in Prætermissis ad Acta Sanctorum Sæculi II Benedictini pag. lxx sic pronuntiavit: Enimia virgo in pago Mimatensi, cujus Vitas tres legimus, mendis et erroribus refertas, colitur die vi Octobris. Aliter de eadem similive Vita sensisse videtur Contius, dum ad annum 628, num. 11, postquam datum supra S. Enimie ex Saussayo elogium retulerat, de S. Ilero, Mimatensi episcopo, qui in illo memoratur, sic statuit: De tempore, quo sedit, nulla debet esse controversia: Soror enim Dagoberti regis (S. Enimia) ab eo abba- tissa solemniter consecrata est.*

ex quorum
priori exhibe-
tur Compen-
dium Vitæ

9 *Mabillonius solius primæ e tribus illis, quas legerat, Vitæ compendium (fortasse quod reliquas mendosiores pluribusque erroribus conspersas esse judicaret) ibidem exhibuit, suasque observationes eidem inseruit, verba Vitæ alio characterè distin- guens, quæ ego hic virgulis includam. Sic ergo habet: In prima Vita hæc leguntur: « Enimia in » provincia illa Germaniæ, quæ Francia nun- » cupatur, oriunda existit, scilicet progenita » de patre rege, nomine Chlodoveo, filio Dago- » berti, cujus atavus, eodem nomine Chlodo- » veus, inter Francorum reges primus suscepit » fidem. » Tum quid in his displiceat, laudatus Mabillonius sic indicat: At Chlodeveus tres*

dumtaxat masculos, nullam feminam procrea- vit. Max prosequitur e Vita: Enimia conjugii copulam fugiens « lepra » divinitus percussa fuisse dicitur, et « in partes Gabalitanas » monitu divino secessisse, et ad fontem « Burlam » prope alveum Tarni fluvii lepram deposuisse, ubi puellare cœnobium extruxerit, et basilicam « in honore sanctæ Dei Genitricis, ab Hi- » lero, seu Ilero, Gabalitanæ ecclesiæ præsule » consecratam.

ACTORE
C. S.

10 « Quo auditio, miserit rex Chlodoveus pro- genitor ejus, ac Dagobertus germanus ipsius, » curiales ac præfectorios legatos, qui mona- » sterium Virginis de propriis redditibus cura- » rent. » Denique, Enimiam post mortem ibi- dem fuisse sepultam, una cum cognomine ac filiola sua, eodem die defuncta, cujus corpus « Dagobertus, Enimie germanus » (scilicet Da- gobertus II, Sigiberti Austriae regis filius) nomi- nis errore deceptus, in Franciam pro Germanæ corpore detulerit. Hæcenus Mabillonius, suam deinde longe aliam de eadem sancta Virgine sus- picionem subdens, inferius referendam. Displi- cuit ergo Mabillonio, quod Enimia dicitur filia Chlodovei II, qui dumtaxat tres masculos, nul- lam feminam procreasse legitur. Addere poterat, nec inter hos tres masculos ullum fuisse Dago- bertum, qui ejusdem Enimie germanus esse po- tuerit. Neque is potuit fuisse Sigiberti III, Austræ- siæ regis, filius Dagobertus II; hic enim, non germanus frater, sed patruelis Enimie fuisset, si hæc ex patre Chlodoveo II nata esset.

primæ ex
tribus, quas
legerat.

11 *A Mabilloniana Vita partim dissimilem præ oculis habuit, qui, quas supra dixi, S. Enimie Lectiones proprias pro ecclesia Mimatensi concinnavit: in hisce enim illa, non Chlodovei II, sed Clotarii II filia fuisse dicitur, Dagobertus ejusdem Sanctæ solum frater vocatur, non germanus. Juerit etiam has Lectiones, dum alia non habemus, hic recitasse. Lectio iv. Beata virgo Enymia, illustris liliata stirpe Christianissimorum Franciæ regum, quippe filia Clotarii Junioris; sed illustrior virtutum divinarum, et illibatæ virginitalis dote, sanctissima Christi sponsa, dum ad terrestres sponsi nuptias urge- tur a parentibus, raro divini amoris exemplo petit et exorat a suo cælesti Sponso, ut formæ et sanitatis dispendio virginitali Christo integram servare possit. Lepra corpus regiæ Virgini- nis deformatur, et, dum horrore vultus amores sponsi mortalis extinguit Enymia, Christi, im- mortalis Sponsi, amorem decore mentis accen- dit. Sed, virginitate jam in tuto posita, pre- canti cælo adlabitur angelus, monet, ut apud Gabalos fontem Burlæum adeat, corpusculum lymphis abluat, et lepram eluat. Lætus rex pater Filiam regio mittit apparatu, fons cælo designatus invenitur, ejus lymphis Virgo cor- pus abluat, et Jordane Burlæo in nomine Jesu a lepra sanatur Enymia.*

Datur et aliud
ex ejusdem
Officii proprii

12 *LECTIO v. Ad parentes reditura Parisios, jam Virgo regia montes arduos Tarni fluminis superaverat, ecce secundo corpus Virginis lepra inquinatur aspergine; redit ad fontem; invocatus in vota exaudit Christus, et ejus in aquis lepram mergit, detergitque. Jamque sana Virgo, gratiis divino Numini repensis, revertebatur, cum tertio lepra vultum inficit. Frustra (inquit Enymia) tibi, cælestis Sponse, oblectamur, au- dio placidos vocantis susurros. Sic plena divini æstus tertio ad Burlæum fontem reversa, asper- gine lympharum curatur a lepra. Francorum reges,*

Lectionibus
secundi No-
cturni

AUCTORE
C. S.
* l. tota

quæ hic quo-
que recitan-
tur.

In hisce illa,
non Clodovei
II, sed Clota-
rii II filia
dicitur, quod
placuit Cointi-
o;

ab aliis Clo-
dovei I filia
credita est:
Valesii de his-
ce iudicium.

Exponitur
Mabilonii
de ejusdem
parentibus
suspicio,

reges, Clotharius pater, et frater Virginis Dagoberti, divinæ voluntatis moniti, ad Enymiam magnas opes remittunt; emittit rotâ in orbem late regio, et Deo per Virginem mancipatur monasterium virginum. Duo templa, alterum Deiparæ, sancto Petro alterum, Enymiam abbatissam, et virgines discipulas evocatus Mimatensis præsul beatus Hierus consecrat ritu solemnî.

15 Lectio VI. Amans Christi virgo Enymia subinde studio solitudinis in proximam se recipit speluncam, et in rerum cœlestium speculatione animum colligit. Ibi jejuniis, fletu, precibus amabilem Sponsam, Dominum Jesum, sibi et paterno Franciæ conciliat regno: ibi durum pro cubili saxum habet; ibi Virgo insons sotentibus rarum penitentiae describit exemplum; ibi Sponsus cœlestis Sponsæ loquitur ad cor; ibi angelorum frequenti fruittur alloquio; ibi beata Enymia decantatam a rege propheta Dei Sponsam effingit: Astitit regina a dextris Christi in vestitu deaurato charitatis, virtutum omnium circumdata varietate. Et fere una e primis de liliata Christianissimorum regum familia posteris domus regni virginibus, magnâ cœtu securis, studium accendit virginitalis; ut Enymia merito Davidicum carmen tribui debeat: Adducuntur Regi regni virginis post eam, et proximæ ejus afferentur tibi.

14. Abest igitur a Mimatensis Officii Lectione præcipuus, qui Mabilonio in Vita displicuit, error, quo S. Enimia Clodovei II filia, hujusque germanus frater Dagobertus dicebantur. Clotarium etiam legit Saussayus in Martyrologio suo Gallicano verbis supra datis, et huic consensit Cointius in Annalibus Francorum ad annum 628, num. 10 et sequenti, ubi Dagobertum, hujus nominis I, atque Enymiam ex eodem patre Clotario II, sed hanc ex Bertetrude, secunda ejusdem Clotarii uxore, illum ex prima, Haldetrude nomine, natos asserit; quod Mimatensis Lectio non vetat, cum in hac Dagobertus (hujus nominis I) non germanus, sed solum frater S. Enimiae appelletur. Ex horum ergo opinione floruerit S. Enimia ante medium sæculum VII, cujus anno 28 Clotarius II obiit. Ejusdem sententiæ fortasse fuit auctor Martyrologii Parisiensis superius laudati, qui, licet de regis hujus sanctæ Virginis natalibus non meminert, emortuale tamen ejusdem tempus Post (annum) 628 in margine adscripsit.

13 Sunt etiam, qui velint, S. Enymiam Clodovei I filiam fuisse, teste Hadriano Valesio Rerum Francicarum lib. xx, ad annum 634, ubi triplicem de ejusdem Sanctæ genitore opinionem sic memorat: Quidam B. Emmiam Chlodoveo, Dagoberti regis filio, natam dicunt, quæ virginitalatem Deo devoverit, et Gabalis puellare monasterium extruxerit, ibique grandis natu decesserit ac sepulta sit, atque in pago Gabalitano Albiensi-que pridie Nonas Octob. quotannis colatur; quam alii Chlotarii Junioris, alii Chlodovei Magni, ejus proavi, liberis adnumerant. Posteriorum opinionem ibidem jam rejecerat lib. VII, ubi de Clodovei I liberis agens, Theudechildis, inquit, vel Theuchildis, non magis mihi Chlodovei filia videtur fuisse, quam Emmia, aut Emma, pridie Nonas Octobres Martyrologio Usuardi (aucto ab aliis) inserta, et sancta Emma, virgo eximie sanctitatis, filia Chlodovei regis dicta.

16 Longe ab his omnibus diversa suspicatus est Mabilonius, verbis num. 10 recitatis subdens hæc: Forte an S. Enimia filia fuerit S. Bertæ, quæ filia dicitur Ursanæ, sororis S. Bathildis,

quæ Bathildis Chlodoveo, Dagoberti filio, nupsit? Per S. Bertam hic designat sanctam hujus nominis viduam et abbatissam Blangiacensem in Artesia, cujus Vitam ab anonymo scriptam idem Mabilonius Sæculi in Benedictini parte I a pag. 451 prætermittendam censuit, eo quod dubias res non paucas, (inquit ille) ineptas quasdam, fabulosas nonnullas admisceat illius auctor; Sollerius vero noster ad diem 4 Julii, quamquam haud multo favorabilis de illa sentiret, nihilominus ob rationes, ibidem allegatas, vulgavit. Porro in hujus Vitæ cap. 4 dicitur Ursana fuisse neptis S. Bathildis reginæ, et ex illustri viro suo Rigoberto genuisse S. Bertam, hæcque Sigefrido nuptui tradita quinque filias protulisse, quarum una Emma vocabatur.

17 Deinde cap. 9 eadem Emma narratur Wacraclino, Anglo-Saxonum regi, in matrimonium data fuisse, sed indignis ab eo modis habita, dum ad matrem revehitur, in mari mortua esse. Tota itaque Mabilonii suspicio unica tam subleste Vitæ vocula Emma, unde Enimia fieri potuerit, imittitur, refragantibus ceteris omnibus quæ tam in hujus sanctæ Virginis, quam in laudatæ S. Bertæ, Vitis referuntur. Quapropter ista eruditii viri suspicio nullo modo mihi verisimilis apparet. Fortasse tamen eadem non displicuerit Castellano, cum hic in Martyrologio suo Universali ad annuntiationem S. Enimiae hodiernæ sæculum VIII in margine adscripserit, circa cujus sæculi annum 25 S. Bertam obisse, statui Sollerius noster loco mox citato. Ad aliorum igitur opiniones redeamus.

§ II. Supra relatæ opiniones expenduntur: quis sit S. Hierus in Sanctæ gestis memoratus: quæ de eadem sancta Virgine pro certis haberi queant.

Ex tam vario scriptorum relato sensu facile colliget lector, nullum exstare antiquum monumentum, ex quo erui possit, quo S. Enimia patre nata sit; quamquam illi omnes (si Mabilonium aliter suspicantem exceperis) eam ex regia Merovingorum stirpe progenitam velint. Qui Clodoveum I ei patrem assignant, nulla prorsus ratione fulciuntur; qui Clodoveum II, ac simul Dagobertum germanum fratrem tribuunt, sequuntur ejusdem Sanctæ Vitam, quam mendis et erroribus referunt vocat Mabilonius; nec alium poterunt Clodovei II filium Dagobertum assignare, qui S. Enimiae fuerit frater germanus. Quam ob rem, si regis e Merovingis natales Enimiae omnino adjudicandi sint, præferenda est sententia eorum, qui cum Mimatensis Officii Lectione ejusdem patrem dicunt Clotarium II, fratrem vero Dagobertum; hunc enim, ejus nominis primum, Clotarii II filium fuisse, extra omnem controversiam est; nec falsi convinci potest, qui Enymiam ex eodem Clotario natam esse, crediderit.

19 Quam tamen antiquum ejusdem Lectionis Mimatensis primæ scriptori monumentum prælu-
xerit,

quæ minima
fundata ap-
paret.

E

F

Forto Sanctæ
pater fuit
Clotarius II,